

GENERALINIO ADVOKATO
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER IŠVADA,
pateikta 2006 m. birželio 8 d.¹

I — Įvadas

1. Šis pagal ES 35 straipsnį *Rechtbank 's-Hertogenbosch* (Nyderlandai)² pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą ketvirtą kartą suteikia Teisingumo Teismui progą išaiškinti Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo (toliau – KŠSĮ), 54 straipsnį, įtvirtinantį principą *ne bis in idem*.

2. Pirmais dviem atvejais jis teigė, jog šis principas taikomas, kai baudžiamoji byla nutraukiama dėl to, kad buvo įvykdyti tam tikri įpareigojimai, pasiekus susitarimą su prokuratūra³, ir, atvirkščiai, netaikomas, jei byla nutraukiama dėl pačios prokuratūros sprendimo atsisakyti baudžiamojo persekiojimo remiantis tuo, kad kitoje valstybėje

narėje to paties kaltinamojo atžvilgiu ir už tas pačias veikas pradėtas baudžiamasis persekiojimas⁴.

3. Trečia proga buvo suteikta byloje *Van Esbroeck* (C-436/04), kurios 2006 m. kovo 9 d. paskelbtame sprendime⁵ buvo išnagrinėtas minėto principo poveikis *ratione temporis*, patikslinant sąvoką *idem*.

4. Klausimas dėl šios sąvokos apimties ir būdo, kuriuo įgyvendinama valstybės galia kovoti su elgesiu, už kurį numatyta baudžiamoji atsakomybė, pateikiamas dar kartą, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl frazės „tos pačios veikos“ reikšmės ir nori žinoti, ar nesant įrodymų išteisinto asmens atžvilgiu yra „procesas yra baigtas“ KŠSĮ 54 straipsnio prasme⁶.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — Bois-le-Duc, Brabano miestas, netoli Antverpeno, kuriame apie 1450 m. gimė Jeroen van Aken, labiau žinomas slapyvardžiu Jérôme Bosch (El Bosco, vertėjo pastaba). Nyderlandų Karalystė pripažino šią Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti preudicinius sprendimus, suteikdama teisę visiems teismams teikti jam klausimus (OL C 120, 1999, p. 24).

3 — 2003 m. vasario 11 d. Sprendimas *Gözütök ir Brügger* (C-187/01 ir C-385/01, Rink. p. I-1345, bylose, kuriose 2002 m. rugsėjo 19 d. pateikiau savo išvadą).

4 — 2005 d. kovo 10 d. Sprendimas *Miraglia* (C-469/03, Rink. p. I-2009).

5 — Rink. p. I-2333. Šioje byloje taip pat pateikiau išvadą, paskelbtą 2005 m. spalio 20 dieną.

6 — Europos Bendrijų Komisijos Žalioji knyga dėl jurisdikcijos kolizijų ir *ne bis in idem* principo taikymo baudžiamajame procese (Briuselis, 2005 m. gruodžio 23 d. KOM(2005) 696 galutinis), kurioje nagrinėjami sprendimai, susiję su šiuo principu (p. 9).

5. Šios abejonės iškilo byloje, kurioje Jean Leon van Straaten, remdamasis KŠSĮ 111 straipsnio 1 dalimi, pareiškė ieškinį dėl jo įtraukimo į Šengeno informacinę sistemą.
- c) kitų valstybių narių prisijungimo protokolai ir dokumentai, deklaracijos ir KŠSĮ įkurto Vykdomojo komiteto bei institucijų, kurioms Vykdomasis komitetas suteikė sprendimų priėmimo galią, priimti teisės aktai⁹.

II — Šengeno *acquis*

A — *Bendrosios nuostatos*

6. Šią *acquis* sudaro:

- a) Susitarimas, pasirašytas 1985 m. birželio 14 d. Liuksemburgo vietovėje, davusioje jam savo pavadinimą, tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo⁷;
- b) 1990 m. birželio 19 d. pasirašyta Konvencija, įgyvendinanti minėtą susitarimą⁸, kurioje nustatytos tokios kontrolės panaikinimą kompensuojančios bendradarbiavimo priemonės;
7. Protokolas (Nr. 2) prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties įtraukia šią *acquis* į Europos Sąjungos sistemą ir pagal jo 2 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą yra taikomas trylikoje 1 straipsnyje išvardytų valstybių, tarp kurių, po Amsterdamo sutarties įsigaliojimo (1999 m. gegužės 1 d.), yra Nyderlandų Karalystė ir Italijos Respublika¹⁰.

9 — OL L 239, 2000, p. 63 ir kt.

10 — Kitos valstybės yra Belgijos Karalystė, Danijos Karalystė, Vokietijos Federacinė Respublika, Graikijos Respublika, Ispanijos Karalystė, Prancūzijos Respublika, Liuksemburgo Didžioji Hercogystė, Austrijos Respublika, Portugalijos Respublika, Suomijos Respublika ir Švedijos Karalystė. Jungtinė Karalystė ir Airija dalyvauja ne visame bendrame projekte, o tik kai kuriose jo srityse (2000 m. gegužės 29 d. Tarybos sprendimas 2000/365/EB (OL L 131, p. 43) ir 2002 d. vasario 28 d. Tarybos sprendimas 2002/192/EB (OL L 64, p. 20), atitinkamai dėl abiejų valstybių narių prašymų prisijungti prie tam tikrų *acquis* nuostatų). Danijos Karalystė turi ypatingą statusą, leidžiantį jai nesilaikyti šioje srityje priimtų sprendimų. Visos nurodytos nuostatos privalomos dešimčiai naujų valstybių narių nuo jų įstojimo į Europos Sąjungą dienos, net jei kai kurioms iš jų reikia, kad Taryba imtųsi priemonių (Akto dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų 3 straipsnis).

7 — OL L 239, 2000, p. 13.

8 — OL L 239, 2000, p. 19.

8. Remiantis Protokolo preambule, jo tikslas yra sustiprinti Europos integraciją ir ypač suteikti Europos Sąjungai galimybę greičiau tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve.

9. Taikydama Protokolo 2 straipsnio 1 dalies antrąją pastraipą, Taryba 1999 m. gegužės 20 d. priėmė Sprendimus 1999/435/EB ir 1999/436/EB, kuriuose apibrėžė Šengeno susitarimą, ir atsižvelgdama į atitinkamas EB ir ES sutarčių nuostatas nustatė jo *acquis* sudarančių nuostatų teisinį pagrindą¹¹.

B — *Dėl principo „ne bis in idem“*

10. KŠSĮ III antraštinė dalis „Policija ir saugumas“ prasideda skyriumi, skirtu „Policijos bendradarbiavimui“ (39–47 straipsniai), o kitame skyriuje nagrinėjama „Savitarpio pagalba baudžiamosiose bylose“ (48–53 straipsniai).

11. 3 skyrius „*ne bis in idem* principo taikymas“ apima 54–58 straipsnius, kurie, remiantis Sprendimo 1999/436 2 straipsniu ir A priedu, grindžiami ES 34 ir 31 straipsniais.

¹¹ — OL L 176, p. 1 ir 17 atitinkamai.

12. KŠSĮ 54 straipsnis numato:

„Asmuo, kurio teismo procesas vienoje Susitariančiojoje Šalyje yra galutinai baigtas, už tas pačias veikas negali būti persekiojamas kitoje Susitariančiojoje Šalyje, jei jau paskirta bausmė, ji jau įvykdyta, faktiškai vykdoma arba pagal nuosprendį priėmusios Susitariančiosios Šalies įstatymus nebepali būti vykdoma.“

13. Jos 55 straipsnio 1 dalies a punkte taip pat nurodoma, kad ratifikuodama šią Konvenciją, valstybė gali pareikšti, jog 54 straipsnis jos nesaisto, jei veikos, dėl kurių kitose valstybėse buvo priimtas nuosprendis, visos arba iš dalies buvo įvykdytos jos teritorijoje.

C — *Dėl kovos su narkotikų pervežimu*

14. Po 4 skyriaus („Ekstradicija“: 59–66 straipsniai) ir 5 skyriaus („Nuosprendžių vykdymo perdavimas“: 67–69 straipsniai) III antraštinėje dalyje „Narkotinėms medžiagoms“ skirtas kitas skyrius (70–76 straipsniai), kurio 71 straipsnio, be

ES 34 ir 31 straipsnių, grindžiamo ir ES 30 straipsniu, 1 dalyje numatyta:

„Susitariančiosios Šalys dėl visų narkotinių ir psichotropinių medžiagų, įskaitant kanapes, tiesioginio ar netiesioginio pardavimo arba tokių produktų ir medžiagų laikymo turint tikslą jas parduoti arba išvežti, įsipareigoja pagal esamas Jungtinių Tautų konvencijas imtis visų reikiamų priemonių, kad užkirstų kelią neteisėtai prekybai narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis bei už ją baustų.“

15. Paskutiniame 7 skyriuje (77–91 straipsniai) kalbama apie „Šaunamuosius ginklus ir šaudmenis“.

D — Dėl Šengeno informacinės sistemos

16. Pagal KŠSĮ IV antraštinę dalį (92–119 straipsniai) sukuriama Šengeno informacinė sistema¹², kurią sudaro kiekvienos Konvenciją pasirašiusios šalies sekcija ir

12 — Teisingumo Teismas išnagrinėjo šią sistemą pirmą kartą 2006 m. sausio 31 d. Sprendime *Komisija prieš Ispaniją* (C-503/03, Rink. p. I-1097).

techninio aptarnavimo tarnyba, tam, kad naudojantis automatine paieška, būtų galima prieiti prie perspėjimų dėl asmenų ir daiktų, siekiant 95–100 straipsniuose numatytų tikslų (susijusios 92 straipsnio 1 dalies, 94 straipsnio 1 dalies ir 102 straipsnio 1 dalies nuostatos).

17. Tarp šių tikslų yra suėmimas siekiant išduoti, t. y. aplinkybė, kuriai esant duomenys apie ieškomus asmenis įvedami į sistemą prašymą pateikiančios valstybės teismo institucijos prašymu (95 straipsnio 1 dalis), kuri vienintelė gali juos keisti, papildyti, taisyti arba ištrinti (106 straipsnio 1 dalis). Jei prašymą gavusi valstybė mano, kad perspėjimas yra nesuderinamas su nacionalinės teisės aktais, jos tarptautiniais įsipareigojimais ar svarbiais interesais, ji gali pridėti vyksmaženklį, draudžiantį suimti jos teritorijoje (95 straipsnio 3 dalies ir 94 straipsnio 4 dalies susijusios nuostatos).

18. Kiekviena šalis paskiria kompetentingą instituciją administruoti savo nacionalinę sistemos sekciją (108 straipsnio 1 dalis). Suinteresuotieji asmenys gali pareikšti ieškinius, prašydami ištaisyti, ištrinti duomenis arba gauti informacijos, arba reikalauti žalos atlyginimo (111 straipsnio 1 dalis), o Konvenciją pasirašiusios šalys įsipareigoja savitarpiskai vykdyti priimtus galutinius sprendimus (111 straipsnio 2 dalis).

III — Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai¹³

19. 1983 m. kovo mėn. Bendrijos pilietis J. L. van Straaten Italijoje laikė apie 5 kilogramus heroino ir įvežė jį į Nyderlandus, kur jis disponavo apie 1 000 gramų heroino kiekiu.

20. Pastarojoje valstybėje narėje jis buvo apkaltintas padaręs tris nusikaltimus: 1) apie 1983 m. kovo 26 d. kartu su A. Yilmaz iš Italijos įvežęs 5 500 gramų šio narkotiko; 2) nuo 1983 m. kovo 27 d. iki 30 d. disponavęs apie 1 000 gramų heroino kiekiu ir 3) laikęs šaunamuosius ginklus kartu su amunicija.

21. 1983 m. birželio 23 d. Sprendimu *Rechtbank s’-Hertogenbosch* nesant įrodymų išteisino jį pirmojo kaltinimo atžvilgiu¹⁴ ir nuteisė 20 mėnesių laisvės atėmimo bausme už kitas dvi veikas. Šį sprendimą jis tinkamai įvykdė, po to, kai bausmė tapo galutinė¹⁵.

13 — Atsižvelgdamas į nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą glaustumą, aprašydamas šiuos punktus, taip pat pasirėmiau kai kuriomis per prejudicinę procedūrą pateiktomis pastabomis, pavyzdžiui, Komisijos ir Nyderlandų vyriausybės.

14 — Manau, kad vertinimas dėl tariamai klaidingo motyvų pobūdžio yra nepagrįstas ir netinkamas. Esminis klausimas yra tas, kad Nyderlandų teismas išteisino J. L. van Straaten, nes, jo nuomone, veika nebuvo įrodyta.

15 — *Gerechthshof ’s-Hertogenbosch* patvirtino nuosprendį apeliacine tvarka, tačiau 1984 m. sausio 3 d. Nuosprendžiu pakeitė antro kaltinimo teisinį vertinimą, kurį 1985 m. vasario 26 d. *Hoge Raad der Nederlanden* patvirtino kasacine tvarka.

22. Italijoje J. L. van Straaten atžvilgiu buvo vykdomas baudžiamasis persekiojimas už tai, kad apie 1983 m. kovo 27 d. jis laikė ir keletą kartų į Nyderlandus išvežė apie 5 kilogramus heroino, atsižvelgiant į sunkinančią aplinkybę, kad jis veikė kaip nusikalstamos organizacijos narys. Kadangi J. L. van Straaten nedalyvavo posėdyje, į kurį jis buvo tinkamai pašauktas, 1999 m. lapkričio 22 d., nenustčius sunkinančios aplinkybės, *Tribunale ordinario di Milano* nuosprendžiu jis buvo nuteistas dešimties metų kalėjimo bausme, jam paskirta 50 milijonų lirų bauda ir nurodyta padengti bylos nagrinėjimo išlaidas.

23. Italijos valdžios institucijų prašymu į Šengeno informacinę sistemą buvo įtrauktas perspėjimas, siekiant J. L. van Straaten suėmimo ir išdavimo, kurio 2001 m. rugsėjo 11 d. reikalavo Milano prokuroras. Remdamasi KŠSĮ 95 straipsnio 3 dalimi, Nyderlandų Karalystė papildė šį perspėjimą, nurodydama, kad sulaikymas negali būti įvykdytas jos teritorijoje.

24. Po to, kai J. L. van Straaten buvo pranešta apie antrą nuosprendį ir jo įtraukimą į sistemą, jis *Korps Landelijke Politiediensten*¹⁶ (Nyderlandų nacionalinė policija) pateikė prašymą ištrinti šią ankstesnę informaciją, tačiau negavo atsakymo ir nedelsdamas pareiškė dėl to ieškinį *Rechtbank*

16 — KŠSĮ 108 straipsnio 1 dalyje nurodyta institucija.

's-Hertogenbosch. Atsižvelgdamas į KŠSĮ 106 straipsnio 1 dalį, 2004 m. liepos 16 d. Nutartimi šis teismas pakvietė įstoti į bylą Italijos Respubliką.

25. *Rechtbank* mano, kad pagal KŠSĮ 111 straipsnį J. L. van Straaten gali pareikšti ieškinį ir kad Italijos Respublika privalo įgyvendinti sprendimą, kurį priims šis teismas.

26. J. L. van Straaten teigia, kad Italijoje paskirta bausmė pažeidžia KŠSĮ ir todėl jos vykdymas yra neteisėtas. Italijos Respublika teigia, kad dėl įvežimo, už kurį numatyta baudžiamoji atsakomybė, Nyderlanduose nebuvo „priimtas sprendimas“, nes buvo priimtas išteisinamasis nuosprendis, t. y. niekas nedraudžia priimti antro sprendimo.

27. *Rechtbank 's-Hertogenbosch* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

„1. Kaip reikia suprasti „tas pačias veikas“ Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 54 straipsnio prasme? (Ar maždaug 1 000 gramų heroino laikymas Nyderlanduose 1983 m. kovo 27–30 d. arba apie tą laiką yra ta pati veika kaip maždaug 5 kilogramų heroino

laikymas Italijoje 1983 m. kovo 27 d. ar apie tą laiką, atsižvelgiant į tai, kad heroino siunta Nyderlanduose buvo heroino siuntos Italijoje dalis? Ar heroino siuntos išvežimas iš Italijos į Nyderlandus yra ta pati veika kaip tos pačios heroino siuntos įvežimas iš Italijos į Nyderlandus, atsižvelgiant į tai, kad Italijoje ir Nyderlanduose bendrininkavimu su J. L. van Straaten apkaltinti visiškai skirtingi asmenys? Ar veikų visuma, kurią sudaro nagrinėjamos heroino siuntos laikymas Italijoje, jos išvežimas iš Italijos, įvežimas į Nyderlandus ir disponavimas ja Nyderlanduose, yra „tos pačios veikos“?)

2. Ar galima sakyti, kad asmens „teismo procesas yra baigtas“ Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 54 straipsnio prasme, jei pripažinta, kad šiam asmeniui pareikšti kaltinimai nebuvo teisiškai ir pakankamai įrodyti ir priimtas šį asmenį išteisinantis nuosprendis?“

IV — Procesas Teisingumo Teisme

28. Komisija ir Nyderlandų, Čekijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Austrijos, Lenkijos ir Švedijos vyriausybės pateikė savo rašytines

pastabas, o Ispanijos Karalystės, Nyderlandų Karalystės ir Komisijos atstovai dalyvavo 2006 m. gegužės 4 d. posėdyje, per kurį jie pateikė savo pastabas žodžiu.

A — *Prašymo priimti prejudicinį sprendimą tinkamumas*

V — Prejudicinių klausimų priimtinumai

29. Prancūzijos ir Ispanijos vyriausybės ginčija prašymo priimti prejudicinį sprendimą tinkamumą, tačiau dėl skirtingų priežasčių.

30. Prancūzijos vyriausybė apgailestauja dėl lakoniško prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos informacijos pobūdžio, nes dėl aiškiai joje neapibrėžto bylos dalyko yra sunku įvertinti, ar Teisingumo Teismo išaiškinimas yra būtinas siekiant jį išspręsti.

31. Ispanijos vyriausybės preliminarus prieštaravimas¹⁷ yra siauresnio pobūdžio, nes jame apsiribojama tik pirmuoju klausimu, ir, jei atsakymas neigiamas, jo antra dalimi, susijusia su faktų nustatymu. Ji nurodo, jog tikslinimas, ar veika, išnagrinėta vienoje byloje, sutampa su veika, kuri buvo įvertinta ankstesnėje byloje, viršija Teisingumo Teismui suteiktus įgaliojimus aiškinti.

17 — Jame išreiškiamas apgailestavimas dėl to, kad painiojami prejudiciniai klausimai dėl galiojimo ir prejudiciniai klausimai dėl išaiškinimo (žr. 5 ir 7 punktus).

32. Prancūzijos vyriausybė neklysta teigdama, kad *Rechtbank* nutartis neleidžia nustatyti J. L. van Straaten ieškinio pobūdžio ir tikslo. Tačiau neaiškumai paaiškėja, kai daroma nuoroda į bylos aplinkybes ir Nyderlandų vyriausybės pateiktas rašytines pastabas.

33. Remdamasis KŠSĮ 111 straipsnio 1 dalimi, J. L. van Straaten prašo teismo panaikinti perspėjimą apie jį Šengeno informacinėje sistemoje, t. y. veiksmo, kurį turi atlikti Italijos Respublika, kuri bus susaistyta priimtu sprendimu (susijusios KŠSĮ 106 straipsnio 1 dalies ir 111 straipsnio 2 dalies nuostatos).

34. Įrašymas (į SIS) išplaukia iš *Tribunale Ordinario di Milano* nuosprendžio, kurį vykdydama prokuratūra pradėjo išdavimo procedūrą, numatančią suėmimą.

35. Apskritai kalbant, sankcijos teisėtumas nulemia įrašymo į sistemą teisėtumą, ir atvirkščiai, ieškiny, kuriuo siekiama, kad įrašas būtų panaikintas, gali būti patenkintas, tik jei faktas, kuriuo jis pagrįstas, yra neteisėtas. Pažeidžiantis principą *ne bis in idem* teismo nuosprendis nepateisina

nuteisto asmens išdavimo iki jo įrašymo į Šengeno informacinę sistemą, siekiant jį suimti¹⁸. Taigi nenuostabu, kad *Rechtbank 's-Hertogenbosch*, siekdamas apsaugoti šį principą, nagrinėja sąvokos „tos pačios veikos“, pavartotos KŠSĮ 54 straipsnyje, prasmę, klausdamas, ar šis straipsnis turi būti taikomas dėl nepakankamų įrodymų priimtam išteisinamajam nuosprendžiui.

36. Galima teigti, jog šis prašymas yra nereikalingas dėl to, kad J. L. van Straaten galėjo nebijoti būti suimtas savo šalyje, nes Nyderlandų valdžios institucijos, remdamosi KŠSĮ 95 straipsnio 3 dalimi, pritaikė apsaugos mechanizmą (kurį minėjau šios išvados 17 punkte); tačiau šis požiūris yra klaidingas dėl dviejų priežasčių: viena vertus, nagrinėdami ieškovo pagrindinėje byloje interesus ir darydami įtaką jo teisei pareikšti ieškinį byloje, mes patenkame į sritį, kurios Bendrijos teismai neturi teisės nagrinėti, kita vertus, neatsižvelgiama ne tik į tai, kad šis konkretus prašymą gavusios valstybės tarpininkavimas nedraudžia nubausti laisvės atėmimu kitose valstybėse narėse, bet taip pat į tai, kad KŠSĮ 54 straipsnyje siekiama padėti užtikrinti laisvą piliečių judėjimą Europos Sąjungoje¹⁹, t. y. ES 2 straipsnio pirmosios pastraipos ketvirtoje įtraukoje numatytą tikslą.

37. Be to, EB 234 straipsnyje numatyta tvarka taikytina ES 35 straipsniui, atsižvelgiant ne tik į jo ypatumus²⁰, bet ir į visą dėl jos priimtą teismo praktiką. Abi nuostatos

numato, jog prašymui priimti prejudicinį sprendimą taikoma sąlyga, kad nacionalinis teismas mano, jog tam, kad jis galėtų priimti savo sprendimą, būtinas prejudicinis išaiškinimas, t. y. preziumuojama, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra tinkamas, nebent a) prašymas niekaip nesusijęs su realybe ar bylos dalyku; b) problema yra tik hipotetinė; c) prašymas suformuluotas taip, kad duomenys, būtini norint pateikti naudingą atsakymą, yra neaiškūs²¹. Šios sąlygos, kaip jau paaškinau, nėra įvykdytos nagrinėjamu atveju.

38. Paskutinė Komisijos išnagrinėta priimtumo kliūtis, kurią ji atmeta ir kuri yra susijusi su Prancūzijos vyriausybės nurodytu nereikšmingumu, yra nustatyti, ar KŠSĮ 54 straipsnis *ratione temporis* turi įtakos pagrindinei bylai.

39. Šios nuostatos pasekmės laiko atžvilgiu buvo nurodytos byloje *Van Esbroeck*, kurios išvadoje nurodžiau, kad teisė nebūti persekiojamam ar baudžiamam kelis kartus už tą pačią veiką analizuojama kaip materialinė garantija, skirta užtikrinti, kad „niekam iš naujo nebūtų pateikiami kaltinimai ir skiriama bausmė po to, kai įvykdžius nusikaltimą buvo atlikta bausmė“, yra visiškai įgyvendinama, kai įvykdomos šios sąlygos, ir tuo momentu atsiranda su šia teise susiję valdžios institucijų įsipareigojimai susilaikyti nuo bet kokios represinės priemonės. Šis principas taikomas, tik jei kaltinamojo teis-

18 — Komisija išreiškia savo požiūrį pastabų 30–36 punktuose.

19 — Minėti sprendimai *Gözütok ir Brügge* (38 punktas) ir *Miraglia* (32 punktas).

20 — 2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Pupino* (C-105/03, Rink. p. I-5285, 19 ir 28 punktai).

21 — Ten pat, 29 ir 30 punktai.

mo procesas jau yra galutinai baigtas (31 punktas). Pirmo nuosprendžio data nesvarbi, nes antrą kartą asmuo buvo nuteistas po KŠSĮ, kurioje nėra jokios specialios nuostatos dėl 54 straipsnio galiojimo laiko atžvilgiu, įsigaliojimo (minėtos išvados 32 ir 29 punktai). Sutinkant su mano pasiūlymais, sprendime toje byloje buvo nuspręsta, kad *ne bis in idem* taikytinas tokiais atvejais kaip šis (23 ir 24 punktai).

40. KŠSĮ, kuri dar nebuvo priimta, kai vyko įvykiai (pirmo nuosprendžio paskelbimas Nyderlanduose ir tyrimo pradžia Italijoje), galiojo, kai asmuo buvo nuteistas Italijoje, taigi tuo metu, kai principas *ne bis in idem* buvo visiškai taikomas, t. y. pirmiau 33–37 punktuose nurodyti samprotavimai tinka.

B — Neapibrėžta teisinė sąvoka

41. Ispanijos vyriausybė taip pat neklydo, pažymėdama, kad pirmasis klausimas yra susijęs su faktinėmis aplinkybėmis, tačiau ji klysta, siūlydama jį atmesti *ad limine*.

42. Šis siūlymas atmesti pateikiamas ne dėl viso klausimo, o tik dėl skliaustuose pateiktų frazių, kur prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo pareikšti nuomonę dėl ypatingų bylos aplinkybių, t. y. pateikti atsakymą, kurio jis negali gauti, nes tokia užduotis viršija Teisingumo Teismo kompetenciją pateikti išaiškinimą.

43. Tačiau prašymas prasideda klausimu, kuris, neatsižvelgiant į šias nuorodas dėl faktinių aplinkybių, neginčytinai susijęs su aiškinamu, nes pateikiamas dėl nagrinėjamos nuostatos neapibrėžtos teisinės sąvokos („tos pačios veikos“)²².

44. Panašus klausimas buvo pateiktas byloje *Van Esbroeck*, kurioje pažymėjau, kad užduotis nustatyti, ar aplinkybės, pateisinančios baudžiamojo proceso pradėjimą, yra tokios pačios kaip ir ankstesnėje byloje, yra esminė atliekant sprendimų priėmimo funkciją, kurią įgyvendina tik teismas, tiesiogiai susipažinęs su aplinkybėmis, kuriomis jis rėmėsi atlikdamas vertinimą, neapribojant sprendimo peržiūrėjimo galimybės antrojoje instancijoje (išvados 36 punktas). Teisingumo Teismo vaidmuo tėra suformuluoti aiškinimo kriterijus, kurie, atsižvelgiant į KŠSĮ 54 straipsnio pagrindus ir tikslus, nurodytu tinkamiausią aiškinimą, siekiant vienodo vertinimo visoje Europos Sąjungos teritorijoje (išvados 37 punktas).

22 — Taip aš įvertinau išvadoje bylai *Van Esbroeck* (38 punktas).

45. Atliekant šią užduotį, Bendrijų teisės prasme svarbu atskleisti savarankiškas gaires, kurios leistų nustatyti bendrąjį kriterijų, galintį padėti išspręsti būsimus atvejus, „nes atsižvelgiant į baudžiamosios politikos įvairovę ir baudžiamojo proceso pobūdį yra sudėtinga nustatyti universalias vertybes“, t. y. veiksmingos priemonės, taikomos konkrečioms nusikaltimams ar konkrečiai veikai, yra netinkamos kitų veikų atžvilgiu (38 ir 39 punktai). Manau, kad protingiau būtų pasirinkti tarpinį variantą ir, nedetalizuojant pagrindinės bylos faktinių aplinkybių, įvertinti bylos aplinkybes, siekiant padėti nacionaliniam teismui, suteikiant jam nurodymų, skirtų padėti išspręsti šią bylą, atsižvelgiant į nagrinėjamą nuostatą (40 punktas).

46. Manau, kad toks požiūris leidžia naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, neprisiimant pastarojo kompetencijos ir pašalinant Ispanijos vyriausybės nurodytą pavojų.

VI — Prejudicinių klausimų analizė

47. Kadangi (nagrinėjimo) kryptis jau nubrėžta, reikia nedelsiant išsklaidyti *Rechtbank 's-Hertogenbosch* abejones. Pirmoji iš jų, kaip jau buvo minėta, buvo išnagrinėta byloje *Van Esbroeck*; sprendimuose *Gözütök ir Brügge*

bei *Miraglia* pateikiama pavyzdžių antrosios abejonės atžvilgiu. Tačiau šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą reikalauja išaiškinti kai kuriuos to paties klausimo skirtingus aspektus.

48. Pradėsiu nuo galo, nes jei bus nuspręsta, kad išteisinamasis nuosprendis, priimtas dėl to, kad dėl kaltinimų nebuvo pateikta įrodymų, neužkerta kelio vėliau nagrinėti „tas pačių veikų“, bet kokie abstraktūs samprotavimai dėl šios sąvokos yra pertekliniai.

A — Sąvoka „bis“: išteisinimas nesant įrodymų (antrasis klausimas)

49. Išvadoje byloje *Gözütök ir Brügge* teigiau, kad asmuo, nuteistas Konvenciją pasirašiusioje valstybėje, negali būti antrą kartą teisiamas už tą pačią veiką, už kurią jis buvo galutinai išteisintas ar pripažintas kaltas (46 punktas).

50. Mano nuomonė nuo to laiko nepasikeitė, tačiau, skirtingai nei tose bylose, kuriose niekas nekėlė šio klausimo, šiuo atveju reikia nurodyti priežastis, dėl kurių toks nuosprendis „paleidžia“ principo *ne bis in idem* apsauginį mechanizmą.

1. Aiškinimas pažodžiu

51. KŠSĮ 54 straipsnio formuluotė yra nediskutuotina, nes nurodžius galutinį sprendimą, nesvarbu, koks nuosprendžio pobūdis, ji draudžia bet kokią baudžiamąjį persekiojimą ateityje, su sąlyga, kad „jei bausmė jau paskirta“²³, draudimas priklauso nuo bausmės įvykdymo ar negalėjimo ją įvykdyti. Ši pastaba būtų nereikalinga, jei principas veiktų tik pritaikius sankciją.

52. Sprendime *Miraglia*, aišku, implicitiškai, nes jame tiesiogiai nebuvo nagrinėtas šis aspektas, buvo išreikšta ši nuomonė, palaiikant nagrinėjimo „iš esmės“ požiūrį (30 punktas) ir atmetant KŠSĮ 54 straipsnio taikymą, jei byla nutraukiama dėl to, kad kitoje valstybėje narėje pradėtas kitas baudžiamasis persekiojimas (35 punktas). Kertinis akmuo slypi *ius puniendi* įgyvendinime, įvertinant visus šios bylos elementus, o nuosprendžio pobūdis neturi reikšmės (vėliau išsamiau nagrinėsiu šį požiūrį).

23 — Atitinkamų frazių yra kitose kalbinėse versijose, pvz.: *en cas de condamnation* (prancūzų); *imf Fall einer Verurteilung* (vokiečių); *if a penalty has been imposed* (anglų) ir *in caso di condanna* (italų).

53. Aiškios Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos²⁴ nuostatos patvirtina šį požiūrį. Jos 50 straipsnis draudžia pradėti naują nagrinėjimą, jeigu suinteresuotasis asmuo „galutinai išteisintas ar pripažintas kaltas“²⁵ galutiniu nuosprendžiu.

54. Dėl šių argumentų toks aiškinimas, kurį pateikia Austrijos vyriausybė rašytinių pastabų 37 punkte, kad jį paneigtų, netenka prasmės. Kalbant apie Šengeno *acquis*, aiškinimas, kad principas *ne bis in idem* reikalauja kaltinamojo nuosprendžio paskelbimo, kuriuo asmeniui yra skiriama arba neskiiriama bausmė, prieštarautų KŠSĮ 54 straipsnio tikslui. Be to, tai nepagrįstai susiaurintų jo taikymo sritį, atmetant galimybę išteisinti nesant šio subjektyviosios pusės elemento²⁶.

55. Ispanijos vyriausybės teiginyje randame analogišką antagonizmą, kuris ne yra tik prieštaringas²⁷, bet ir klaidingas dėl to, kad

24 — OL C 346, 2000, p. 1.

25 — Toks pat aiškumas būdingas 1966 m. gruodžio 19 d. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių paktui (14 straipsnio 7 dalis), Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolui Nr. 7 (4 straipsnio 1 dalis) ir Tarptautinio baudžiamojo tribunolo Romos statutui (20 straipsnio 1 dalis).

26 — Principas taikytinas, kai, nors veika yra neteisėta, už ją nėra baudžiama (atleidimo nuo bausmės pagrindai, objektyvių sąlygų, leidžiančių pareikšti kaltinimus, nebuvimas), ir netaikytinas, jei sankcija nepaskirta dėl negalėjimo patraukti baudžiamojon atsakomybėn ar nepakaltinamumo.

27 — Šių pastabų 31 punkte ji teigia, kad frazė „jei jau paskirta bausmė“ rodo, jog KŠSĮ 54 straipsnis atmeta galimybę išteisinti, pamiršdama, kad pagrindinis nuostatos pasiūlymas buvo suformuluotas taip: „asmuo, kurio teismo procesas <...> yra galutinai baigtas“.

juo formulotės esmė įterpiama į proporcingumo principą, prašant atsakymo, atitinkančio nusikalstamos veikos svarbą²⁸.

be to, tai struktūrinis teisinės sistemos reikalavimas, kurio teisėtumas grindžiamas *res judicata* laikymusi (išvados byloje *Van Esbroeck* 21 punktas).

2. Teleologinis aiškinimas

a) Principas *ne bis in idem* Šengeno susitarime

56. Šį principą pagrindžia kiti principai: teisinio saugumo ir teisingumo. Kaltas asmuo turi žinoti, kad atlikęs bausmę jis išpirko savo kaltę ir gali daugiau nebijoti naujos sankcijos. Kai jis yra išteisintas, turi būti tikras, kad nebus pradėtas joks naujas baudžiamasis procesas (išvados byloje *Gözütöck ir Brügge* 49 punktas ir išvados byloje *Van Esbroeck* 19 punktas).

57. *Ne bis in idem* taisyklė yra pagrindinė piliečių teisė, susijusi su teise į tinkamą procesą ir teise į teisingą bylos nagrinėjimą;

58. Kai sankcijų sudėjimo atveju nustatant jas vadovaujama proporcingumu, atsižvelgiant į ankstesnes bausmes, jas sušvelninat, yra taikomas „Anrechnungsprinzip“ arba „atsižvelgimo principas“, kurio nereikia paisyti su principu *ne bis in idem*²⁹, nors šis jį ir papildo. KŠSĮ 54 straipsnyje nėra formalios taisyklės, kuri veiktų kaip švelninantis mechanizmas įgyvendinant šį proporcingumą, kai asmuo antrą kartą baudžiamas už tą pačią veiką, o įtvirtinta materialinė teisė, užkertanti kelią antrą kartą priimti sprendimą byloje („Erledigungsprinzip“ arba „procesas baigtumo principas“).³⁰

59. Be to, Šengeno *acquis*, skirto sustiprinti Europos tautų integraciją, leidžiant Europos Sąjungai greičiau tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, *ne bis in idem* principas

28 — Jos teiginys, išplėstas iki absurdo, leistų naują nagrinėjimą ne tik tuomet, kai buvo paskelbta, kad kaltinamasis netraukiamas baudžiamojon atsakomybėn, bet taip pat kai pirmas nuteisimas neatitinka veikos sunkumo įvertinimo, atlikto kitoje valstybėje narėje, paskyrusioje „papildomą bausmę“, siekiant nustatyti pusiausvyrą tarp sankcijos ir socialinio pasmerkimo, t. y. kad suverenitetui šioje srityje, kurio niekas neginčija, labiau turėtų paveikti vienašalis užsienio valdžios institucijų įsikišimas negu vadovaujantis laisva valia sudarytas tarptautinis susitarimas.

29 — Šis požūris atspindi KŠSĮ 56 straipsnyje. Jis įpareigoja valstybes nares „atsižvelgti“ į anksčiau paskirtas bausmes, jei pagal 55 straipsnį jos pareiškė nesančios susaistytos 54 straipsniu ir atlieka asmens, kurio teismo procesas kitoje Konvencijai pasirašiusioje valstybėje yra galutinai baigtas, baudžiamąjį persekiojimą.

30 — Atitinkamas sąvokas vartojo 2003 m. vasario 11 d. Išvados susijusiose bylose *Italcementi prieš Komisiją* (C-213/00 P, 96 ir 97 punktai) ir *Buzzi Unicem prieš Komisiją* (C-217/00 P, 178 ir 179 punktai) bei keturiose kitose bylose, kuriose 2004 m. sausio 7 d. buvo priimtas sprendimas (Rink. p. I-123). Žr. išvados byloje *Gözütöck ir Brügge* 19 išnašą.

yra susijęs su teisę nevaržomai judėti³¹. Laipsniškas sienų kontrolės panaikinimas, t. y. būtinas šios bendros erdvės sukūrimo etapas, negali vykti be rizikos, nes jis yra palankus tiems, kas siekia sumažinti budrumą tam, kad galėtų imtis neteisėtos veiklos, o tai neišvengiamai reikalauja stiprinti policijos ir teismų bendradarbiavimą. Tačiau šis pagrindinis tikslas turi būti pasiektas nepažeidžiant neatsiejamai su teisinės valstybės demokratine visuomene susijusių laisvių.

60. Tarptautiniu požiūriu, kaip jau minėjau, reikia daugiau bendradarbiauti, tačiau taip pat reikia didesnio kitų valstybių teismų veiklos pripažinimo.

b) Abipusis pasitikėjimas

61. Principas *ne bis in idem* prisideda³² prie teisinio stabilumo, kad valdžios institucijų priimti galutiniai sprendimai nebūtų be galo ginčijami. Jei baudžiamasis persekiojimas nutrauktas vienoje valstybėje narėje, kitos valstybės narės negali nepaisyti šios aplinky-

31 — Tokį požiūrį atspindi sprendimų *Gözütök ir Brügge* 38 punktas ir *Miraglia* 32 punktą.

32 — Būtent tai teigiau išvados *Gözütök ir Brügge* 119 ir paskesniuose punktuose.

bės. Integracijai reikalinga abipusė pagalba, kuri nebūtų galima abipusiškai nepripažįstant skirtingų teisminių sistemų ir sprendimų, priimtų tikruose pagrindinių teisių „bendruosiuose namuose“³³.

62. Net jei viena valstybė kitaip nagrinėja tam tikrą sritį nei kita valstybė, rezultatai yra panašūs, nes jie atspindi vienodus vertybes ir principus: reikia tikėti, kad dalyvaujančių tokiame ambicingame projekte kaip Europos Sąjunga valstybių normos yra adekvačios ir kad šios valstybės jas taiko teisingai, pripažįstant visas pasekmes, net jei tai lemtų kitokius sprendimus³⁴, ši idėja pagrįsta to pripažinimu, o principas *ne bis in idem* yra to viena iš pasekmių.

63. Apibendrinant reikia pažymėti, kad jeigu valstybė narė nuteisė pažeidėją ar jo bendrininką³⁵, kitų valstybių narių teismai turi atsisakyti nagrinėti bylą iš naujo, nesvarbu,

33 — Priemonių programa, skirta įgyvendinti baudžiamųjų nusprendžių abipusio pripažinimo principą (OL C 12, 2001, p. 10), numato principą *ne bis in idem* kaip vieną iš tinkamų priemonių šiam tikslui pasiekti (p. 12). Komunikate dėl teismo sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo stiprinimo (KOM(2005) 195 galutinis, p. 4) pateikti panašūs teiginiai.

34 — Sprendimų *Gözütök ir Brügge* 33 punktą bei *Van Esbroeck* 30 punktą.

35 — Aš išreiškiau šį požiūrį išvados byloje *Gözütök ir Brügge* 119 punkte, akcentuodamas „paskutinį valstybės žodį“, kurį taria teismas, vykdydamas savo teismines funkcijas, ikiteisminio tyrimo teisėjas, atlikdamas tyrimą, ar prokuratūra, vykdydama nusikalstamų veikų persekiojimo funkciją.

koks nuosprendžio pobūdis³⁶ – apkaltinamasis ar išteisinamasis, nes abiem atvejais tai yra *ius puniendi* išraiška.

3. Galimų sprendimų apžvalga

64. Jei asmuo yra nuteisiamas, abejonių negali būti, įskaitant, be nuosprendžių, tikrąja prasme, baudžiamosios bylos nutraukimo atvejus, kai kaltinamasis įvykdė prokuratūros nustatytus įpareigojimus (minėtas sprendimas *Gözütok ir Brügge*).

65. Išteisinimo atveju užkertamas kelias bet kokiam vėlesniam baudžiamajam persekiojimui, su sąlyga, kad buvo įgyvendintas valstybės monopolis užkirsti kelią nusikalstamai veikai ir dėl to buvo atlikta analizė „iš esmės“³⁷. Šie minėtame sprendime *Miraglia* esantys žodžiai apima įvairias hipotezes, priklausančias nuo su kaltinamuoju susijusių ar nesusijusių sprendimo motyvų. Tarp su kaltinamuoju susijusių motyvų yra tie, kurie jį atleidžia nuo atsakomybės, nes nėra įvykdytos sąlygos, būtinos norint patraukti atsakomybėn (t. y. negalėjimo patraukti atsakomybėn ir nepakaltinamumo, pvz., dėl amžiaus, iki kurio asmuo neatsako pagal baudžiamuosius įstatymus, arba dėl protinio

atsilikimo, atvejai). Nesusiję su kaltinamuoju motyvai apima objektyvias situacijas, kuriose negali būti reikalaujama elgtis kitaip (aplinkybės, šalinančios baudžiamąją atsakomybę: būtinoji gintis, būtinas reikalingumas, afekto būseną) arba kuriose nėra įvykdytos su asmeniu susijusios patraukimo atsakomybėn sąlygos (nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė) bei sąlygos, susijusios su termino eiga³⁸ ir pačių bylos faktinių aplinkybių tikrumu.

66. Šiai paskutinei grupei priklauso trys išteisinimo pagrindai: 1) faktinės aplinkybės nesudaro nusikalstamos veikos; 2) kaltinamasis jų neįvykdė arba 3) neįrodyta, kad jis yra nusikaltimo subjektas³⁹. Šis prejudicinis klausimas yra susijęs su trečiuoju pagrindu.

4. Atskiras išteisinimo nesant įrodymų atvejis

67. Tokio nuosprendžio priėmimui būtinas nagrinėjimas iš esmės arba, kitaip sakant,

36 — Europos Žmogaus teisių teismas 2002 m. spalio 3 d. Sprendime dėl nepriimtino (byla Nr. 48154/99, *Zigarella prieš Italiją*) patvirtino, kad *ne bis in idem* garantija taikoma neatsižvelgiant į bylos baigtį. Vėlesniame 2005 m. kovo 15 d. Sprendime (byla Nr. 70982/01, *Horciag prieš Rumuniją*) buvo pakartotas toks požiūris.

37 — Šios išvados 6 išnašoje cituojamoje Žaliojoje knygoje Komisija klausia (18 klausimas), ar tam, kad būtų taikomas *ne bis in idem* principas, reikia bylą išnagrinėti „iš esmės“? (p. 12).

38 — Byloje *Gasparini ir kt. (C-467/04)*, šiuo metu nagrinėjama Teisingumo Teisme) dėl *Audiencia Provincial de Málaga* (Ispanija), nagrinėjančio bylą kaip baudžiamasis pirmosios instancijos teismas, pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas turi nuspręsti dėl išteisinimo pasibaigus senaties terminui.

39 — Galima kalbėti apie „nekalto įrodymą“ ir „kaltės įrodymų nebuvimą“, jei preziumuojamas tik nekaltumas, šis niuansas visiškai taikytinas ir reikšmingas šio *Rechtbank 's-Hertogenbosch* klausimo atžvilgiu.

sprendimas dėl elgesio, priskiriant jį subjektui ir taip užbaigiant valstybės *ius puniendi*.

pateikta įrodymų, šis procesas negali būti pradėtas iš naujo, net jei atsiranda naujų aplinkybių, nurodančių nusikaltimo subjektą.

68. Principas *ne bis in idem* neleidžia pakartotinai bausti bei „persekioti“. KŠSĮ 54 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje vartojamas šis terminas. Minėtame sprendime *Gözütok ir Brügge* aiškiai nurodyta, kad KŠSĮ 54 straipsniu „siekiama užkirsti kelią asmenų, <...>, persekiojimui už tas pačias veikas kelių valstybių narių teritorijoje“ (38 punktas). Minėti sprendimai *Miraglia* ir *Van Esbroeck* pakartojo tokį aiškinimą (atitinkamai 32 ir 33 punktai), kuris nėra atsitiktinis, nes nagrinėjamas principas, kaip tai pažymėjau, išplaukia iš teisingumo ir saugumo bei taip pat yra susijęs su teise į teisingą bylos nagrinėjimą; jis taip pat saugo asmens orumą nuo nežmoniško ir žeminančio elgesio, nes taip būtų galima kvalifikuoti pakartotinį nubaudimą už tuos pačius pažeidimus⁴⁰.

69. Baudžiamasis procesas pats savaime yra neišvengiama našta tiems, kurie remiantis racionaliais įtarimais įtariami padarę baudžiamą veiką, vis dėlto, jei teismai galutinai mano, kad dėl pareikštų kaltinimų nebuvo

70. Ši pasekmė išplaukia ne iš papildomo kriterijaus, kaip antai *in dubio pro reo* principas, kuris taikomas, kai reikia įvertinti įrodymą⁴¹, o iš pagrindinės teisės, saugančios piliečius nuo valdžios institucijų veiksmų, kuri numato tik išteisinimą, jei, užtikrinus visas garantijas ir ėmusi visų tinkamų tyrimo priemonių, nepaneigiamas nekalumas.

71. Neteisinga trukdyti nekaltu paskelbtą asmenį⁴², nesvarbu ar nekaltumas būtų nustatytas realiai, ar išplauktų iš minėtos pagrindinės asmens teisės, kuri yra bendra valstybių narių konstitucinėms tradicijoms, įtraukta į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (48 straipsnio 1 dalis), o dar anksčiau paskelbta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje, ir kuri yra bendras Bendrijos teisės principas pagal ES 6 straipsnio 2 dalį.

40 — Pabrėžiau šį aspektą išvados minėtoje byloje *Van Esbroeck* 11 išnašoje.

41 — Kilus abejonėms dėl nusikalstamos veikos rūšies subjektyvios ir objektyviosios pusių sutapimo, turi būti nuspręsta išteisinimo naudai.

42 — Graikijos Respublikos pasiūlymas Tarybai priimti pamatinį sprendimą dėl principo *ne bis in idem* taikymo (OL C 100, 2003, p. 24), skirtas išplėsti jo taikymo sritį atvejų, kuriais pripažįstamas nekaltumas, atžvilgiu (2 straipsnio 1 dalis).

72. Apskritai kalbant, palaikau pateikusių savo pastabas Komisijos ir valstybių narių, išskyrus Ispanijos Karalystę, nuomonę, kad asmuo, išteisintas dėl to, kad kaltinimas neįrodytas, turi būti laikomas asmeniu, „kurio teismo procesas yra baigtas“ KŠSĮ 54 straipsnio prasme⁴³.

73. Niekas neginčija, net Ispanijos vyriausybė, kad tokiu atveju principas *ne bis in idem* būtų taikomas nacionalinės teisės sistemos viduje, t. y. nereikia abejoti dėl analogiškos išvados, taikomos supranacionaliniame lygmenyje, pvz., Europos Sąjungoje, nebent būtų laikomasi siauro ir neskaidraus požiūrio, nepaisant dviejų šios bendros erdvės ramsčių: abipusio pasitikėjimo, abipusiškai pripažįstant teismų sprendimus, ir piliečių pagrindinių teisių paisymo.

B — Sąvoka „*idem*“: „tos pačios veikos“ (pirminis klausimas)

74. Minėtame sprendime *Van Esbroeck* nagrinėjamas šis prejudicinio klausimo aspek-

tas, nusprendžiant, kad KŠSĮ 54 straipsnis reikalauja veikų sutapimo, kuris suprantamas kaip neatskiriama aplinkybių visuma, neatsižvelgiant į jų teisinį kvalifikavimą ar nusikalstamų veikų apibrėžimu saugomą teisinį interesą⁴⁴. Jame taip pat nurodoma, kad šis kvalifikavimas taikomas narkotinių medžiagų siuntos išvežimui ir įvežimui, už kuriuos baudžiama keliose valstybėse, kuriose taikoma Šengeno *acquis*, tačiau galutinį sprendimą šiuo klausimu turi priimti nacionaliniai teismai.

75. Šis požiūris atspindi 2005 m. spalio 20 d. Išvadoje pateiktus samprotavimus dėl sąvokos vertinimo tik faktiniu požiūriu (41–49 punktai), dėl jos taikymo tam tikro narkotinių medžiagų kiekio vežimui iš vienos Konvenciją pasirašiusios valstybės į kitą (50–52 punktai) ir dėl KŠSĮ 71 straipsnio bei Jungtinių Tautų sektorinių paktų aiškinimo (53–58 punktai).

76. Nors galėčiau sustoti šiame nagrinėjimo etape, šio atvejo ypatumai skatina žengti dar viena žingsnį ir pateikti kelis papildomus samprotavimus dėl *idem*, nesikišant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateiku-

43 — Doktrinoje neginčijamas faktas, kad galutinis išteisinimas yra sprendimas KŠSĮ 54 straipsnio prasme (G. Dannecker, „La garantía del principio *ne bis in idem* en Europa“, *Dogmática y ley penal. Libro homenaje a Enrique Bacigalupo*, I tomas, Madridas, 2004, p. 171).

44 — Išvadoje byloje *Gözütök ir Brigitte* (48 ir 56 punktai) netiesiogiai paminėjau baudžiamosios teisės normomis saugomus teisinius interesus, tačiau šio teiginio nereikia nagrinėti be jo konteksto, kitaip būtų padarytos skubotos išvados ir būčiau laikomas požiūrio, kurį aiškiai atmečiau išvadoje byloje *Van Esbroeck*, aktyviausiu gynėju. Iš tikrųjų pirmojoje išvadoje, siekdamas apginti principo *ne bis in idem* taikymą tarptautiniame lygmenyje, remiausi vertybėmis, tačiau palikau galimybę manyti, kad jos nėra svarbios Europos Sąjungos ir Šengeno erdvėse, nes visos susijusios valstybės jas pripažįsta (55 punkto pabaiga).

sio teismo kompetenciją, kuris turi nustatyti, ar nurodytos bylos faktinės aplinkybės sutampa su ankstesnės bylos faktinėmis aplinkybėmis.

77. Ši pastaba patvirtina Ispanijos vyriausybės nuomonę, kad nereikia skirti dėmesio pirmojo klausimo antrai daliai (nurodytai skliaustuose), nes ji reikalauja nagrinėti faktines aplinkybes, o tai daryti Teisingumo Teismui draudžiama.

1. *Idem* objektyvioji pusė

78. Minėtame sprendime *Van Esbroeck* nurodoma „konkrečių neatskiriama tarpusavyje susijusių aplinkybių visuma“ (36 punktas). Šioje formuluotėje slypi dvejopas objektyvus aspektas.

79. Viena vertus, erdvė ir laikas turi būti vertinami taip, kad jei jie abu vienodi, realybė negali būti dirbtinai skirstoma į atskirus epizodus.

80. Kita vertus, neatmetant faktinio aspekto, negalima neigti subjekto psichologinio ryšio su savo veiksmais.

81. Laiko, vietos ir tikslo vienodumas.

82. Siekiant nustatyti principu *ne bis in idem* skelbiamą vienodumą, reikia pasitelkti šiuos tris veiksnius, turint omenyje, kad nereikalaujama jų sutapimo. Vieta gali būti kita, kaip byloje *Van Esbroeck*, kurioje draudžiamų medžiagų siunta buvo gabenama iš vienos valstybės narės į kitą, nors pats įvykis išlieka tas pats. Tęstinė nusikalstama veika gali būti suskirstyta į atskirus įvykius, išsaugant jos vienodumą sankcijos atžvilgiu⁴⁵. Galiausiai niekas neužkerta kelio tam, kad kartais, esant skirtingiems subjekto ketinimams, situacija nepasikeistų nepaisant šių susiklosčiusių aplinkybių.

2. Subjektyvioji pusė: kiti nusikaltime dalyvavę asmenys ir jų likimas

83. Principas *ne bis in idem*, asmeninė garantija, draudžia du kartus teisti už tą

45 — J. L. van Straaten, kuris įvežė iš Italijos į Nyderlandus heroino siuntą, disponuodamas jos dalimi pastarojoje šalyje, atvejis priskiriamas šiam atvejui.

pačią veiką. Taigi be objektyvaus sutapimo, reikalaujama ir subjektyvaus sutapimo, t. y. tam, kad asmuo iš naujo nebūtų trukdomas, pakanka, kad jo atžvilgiu būtų priimtas sprendimas.

kalstamą veiką ir jų likimas, dėl kurio nuspręsta baudžiamajame procese, yra antraeiliai dalykai.

84. Todėl kitų asmenų bendrininkavimas, tikimybė, kurią jie keičia vykdydami nusi-

85. Kitaip sakant, šioje byloje nagrinėjamas principas taikomas tik to asmens atžvilgiu, kuris buvo apkaltintas pirmą kartą, neatsižvelgiant į tai, kad kiti asmenys, dalyvavę vykdant šią nusikalstamą veiką, keitėsi.

VII — Išvada

86. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui atsakyti į *Rechtbank 's-Hertogenbosch* pateiktus prejudicinius klausimus taip:

„1. Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 54 straipsnio prasme laikoma, kad asmens „teismo procesas yra baigtas“, jei išnagrinėjus įrodymus jis yra išteisinamas, nes nebuvo įrodyti jam pareikšti kaltinimai.

2. Tam, kad būtų nustatyta, ar veikos yra tos pačios, reikia:
 - įvertinti veikų, už kurias buvo vykdytas persekiojimas abiejuose procesuose, materialinį pobūdį, neatsižvelgiant į jų teisinį kvalifikavimą ar interesus, kuriuos siekiama apsaugoti baudžiant už jas Konvenciją pasirašiusių valstybių ar valstybių, kurioms taikoma Šengeno *acquis*, teisinėse sistemose ir
 - suprasti „veikas“ kaip konkrečių neatskiriamai tarpusavyje susijusių įvykių visumą, tam įvertinant laiko ir vietos vienodumą bei nusikaltimo subjekto ketinimą, tačiau yra nesvarbu tai, kad abiejuose teismo procesuose asmens, kuriam taikoma *ne bis in idem* garantija, bendrininkai yra skirtingi.
3. Remdamasis pirmiau išdėstytais kriterijais, nacionalinis teismas turi nuspręsti, ar heroino siuntos laikymas Italijoje, jos įvežimas į Nyderlandus ir disponavimas ja ar jos dalimi pastarojoje valstybėje yra „tos pačios veikos“.